ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15 ДИНАРА 1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XIX — Број 305 — Субота, 2 новембар 1957

СТРИЦ МРГУД у гостима код МИКИЈА

МИНИ! ТО САМ ЈА... МИКИ! ЧУЈ МЕ!

СПАС! ДОЛАЗИ БЕЛКА! ОНА ЋЕ ЗНАТИ ШТА ТРЕБА...

ААААА!

ОВО ПОСТАЈЕ КОМПЛИКОВАНО!

ОБЕ СЕ ОНЕСВЕСТИЛЕ! МОЖДА У ДРУГОЈ СОБИ ИМА МИРИШЉАВЕ СОЛИ!

РУКЕ У ВИС... И НИ КОРАКА... ИНАЧЕ...

ААААУУУ!

УПОМОЋ! ПОЛИЦИЈА! УПОМОЋ!

НАЈНЕРВОЗНИЈИ ПРОВАЛНИК КОГА САМ ИКАД ВИДЕО!

ТАКО! ПРОШЛО ЈЕ ДВАДЕСЕТ И ЧЕТИРИ ЧАСА! САД САМ ПРАВИ ХУКАЈУКА ИНДИЈАНАЦ! МОГУ ЛИ ДА СКИНЕМ ОВО?

ПА... СВАКАКО!

А САД... ЈЕДНО ДОБРО, ТОПЛО КУПАЊЕ...

НЕ ЗНАМ ДА Л' ДА УЛАЗИШ У КАДУ, СИНОВЧЕ! ВРШИМ ОПИТЕ С ЈЕДНОМ НОВОМ ВРСТОМ ПОЛУСВИРЕПИХ АЛИГАТОРА!

МИЛИНА... БЕБЕ АЛИГАТОРА У КАДИ...

А ТАМО ГДЕ СУ ДЕЦА ОБИЧНО СЕ НАЂЕ И...

...МАЈКА!

А.Т.

12

У овом броју:

ЈА САМ ПРЕДВОДИО НАПАД НА ПЕРЛ ХАРБУР

Напад Јапанаца на америчку луку Перл Харбур, 7 децембра 1941 године, претставља крупан и судбоносан догађај у Другом светском рату. Припреме су вршене дуго, а напад је извршен муњевито. У тренутку напада, у Перл Харбуру налазило се око 86 разних бродова и велик број авиона. Изненађење је било потпуно, а резултат страшан. Велик број америчких бродова је запаљен и оштећен. Уништено је 188 авиона на земљи, од чега 150 у првих неколико минута напада. На америчкој страни било је, поред тога, око 3.435 мртвих и рањених. Јапанци су имали неупоредиво мање губитке: 29 авиона, 5 „џепних" подморница и 50 људи. Овде ћемо донети опис овог напада који је дао капетан Фушида, вођа јапанске нападачке ескадриле.

Ви ћете заповедати ваздушним формацијама ако нападнемо Перл Харбур...

Застао ми је дах. Било је то крајем септембра 1941 године. Ако се међународна ситуација погорша, напад је имао бити извршен у децембру. Времена за губљење више није било. Требало се припремати за ову важну акцију.

Половином новембра, ескадриле су се укрцале на носаче авиона. Затим су носачи кренули према Курилским Острвима, путујући одвојено и различитим путевима, да би остали незапажени. Ми смо прошли између Алеутских Острва и Мидвеја, изван домета америчких ваздушних патрола. Три подморнице претстављале су извидницу и јављале нам о кретању трговачких бродова, како бисмо могли да их избегнемо. С друге стране, били смо стално на опрези због америчких подморница.

За све то време пажљиво смо слушали радио. Нисмо пропуштали ниједну емисију из Токија и Хонолулуа.

Одлука о уласку у рат пала је 1 децембра. Сутрадан смо добили заповест генералштаба којом се недеља 8 децембра одређује за дан напада. Коцка је била бачена и ми кренусмо право на Перл Харбур.

Зашто је изабрана баш недеља за напад? Према добијеним извештајима, знали смо да америчка флота стиже у Перл Харбур крајем седмице. Хтело се да напад на ову базу буде истовремен кад и напад на Малају.

Из Токија нам је стигло обавештење о кретању америчке флоте: „7 децембра (6 децембра на Хавајима) нема ниједног баражног балона, а око бродова никакве мреже за заштиту од торпеда. Сви су бродови усидрени у Перл Харбуру: Мала делатност непријатељског радија даје повода за претпоставку да у зони Хаваја нема ваздушних патрола. Носач авиона „Лексингтон" исповио је јуче, други носач, „Ентрпрајз", вероватно се налази на океану".

Готово истог тренутка примили смо поруку врховног заповедника морнарице адмирала Јамамота: „Победа или пропаст нашег царства зависи од исхода ове битке. Нека сваки човек уложи све снаге да изврши свој задатак".

Нешто пре свануђа 7 децембра по хавајском времену били смо 230 миља северно од острва Оаху, на коме се налази Перл Харбур. Тада наши носачи авиона кретоше према њему. На највишем јарболу вила се ратна застава. Авиони су узлетали један по један, праћени поклицима. Још је био мрак, а море се таласало. Укупно су се са шест носача дигла 183 апарата, међу којима су били ловци, бомбардери и торпедни авиони. Ваздух се проламао од буке њихових мотора. Вођени само светлошћу авиона на челу, они почеше да се формирају у мраку. Пошто смо начинили круг изнад ескадре, полетесмо на југ, у правцу Перл Харбура. Било је 6 часова и 15 минута.

Под мојом непосредном управом било је 49 бомбардера у хоризонталној формацији. Десно од мене, и нешто ниже, летело је 40 торпедних авиона, а лево, на 200 метара изнад моје групе, налазио се 51 бомбардер за обрушавање. Штитила су нас 43 ловца.

После лета од 45 минута сматрао сам да смо удаљени око један сат од Оахуа, али како смо летели изнад густог слоја облака није се видело море и нисам могао да одредим колико смо скренули од одређеног правца. Подесих свој радио-компас на таласну дужину станице у Хонолулуу и ускоро ухватих неки концерт. Сад ми није било тешко да одредим место емисионе станице и да исправим наш курс. Били смо скренули за пет степени.

Тада сам зачуо метеоролошки билтен станице у Хонолулуу: „... Време ведро, ветар северни, јачине 10 чворова". Срећа нас је послужила, јер се није могло замислити ништа повољније.

Око 7 часова и 30 минута, угледах дугу, беличасту линију обале. Налазили смо се изнад северног врха острва Оаху. Било је време да се распоредимо.

Уто нам стиже извештај од једног извиђачког авиона. Јављао нам је да је у пристаништу усидрено десет оклопњача, једна тешка и девет лаких крстарица. Небо је било све ведрије уколико смо се приближавали нашем циљу и ја сам почео догледом да посматрам бродове. Били су заиста усидрени. Тада преко радија одаслах заповест: „Јавите свима почетак напада". Било је 7 часова и 49 минута.

Прве бомбе пале су на аеродром Хикам, на коме су били поређани бомбардери, а затим на острво Форд и на аеродром Вилер. Густи облаци црног дима који покуљаше отуда сведочили су о постигнутом успеху.

Моја група бомбардера налазила се источно од Оахуа. У ваздуху је било само јапанских авиона. Усидрени бродови као да су још спавали. Радио Хонолулу је и даље емитовао свој програм. Изненађење је било потпуно. Знајући како наш генералштаб жељно очекује вести, послао сам следећи извештај: „Успели смо у нашем изненадном нападу. Молим вас, јавите ово Токију".

Већ сам видео како се око оклопњача дижу високи стубови воде. То су наши торпедни авиони у акцији. Куцнуо је био и наш тренутак. Брзо се постројисмо у редове по десет, на растојању од по 200 метара. Каква дивна формација!

Док смо надлетали бродове, један ред за другим, и бацали бомбе, одједном ступи у акцију противавионска артилерија са сува и с бродова. Ситни облачићи почеше да шарају небо око нас. Затим се све замрачи, док су блиске експлозије тресле мој авион. Чудио сам се брзини непријатељског одговора, свега пет минута после наших првих бомби.

Циљ моје групе био је бојни брод „Невада", усидрен на челу оклопњача источно од острва Форда. То место назвали смо „Алеја оклопњача".

Таман смо хтели да бацимо бомбе, кад уђосмо у гомилу облака. Морали смо да направимо круг око острва, чекајући повољнију прилику. За то време, друге групе су и даље надлетале бродове, засипајући их бомбама.

Одједном се у „Алеји оклопњача" проломи страховита експлозија. Висок стуб дима црвенкастоцрне боје диже се 300 метара увис, док се мој апарат тресао од детонације. Мора да је експлодирао неки депо муниције. Напад је у пуном јеку: дим, пожари и експлозије испунили су небо изнад Перл Харбура.

Посматрајући догледом ред оклопњача, видех да се ова страховита експлозија догодила на броду „Аризона". Како је дим заклањао наш циљ, „Неваду", потражих неки други брод који бих напао. „Тенеси" је већ у пламену, али поред њега се налази „Мериленд". Издадох заповест за напад на овај брод и поново улетесмо у ватру противавионске артилерије.

У тренутку кад је мој бомбардер испустио прву бомбу, чух како пилоти и осматрачи са других авиона довикују преко радија: „Пуштај све!" И све наше бомбе падоше у истом тренутку. Сместа легох на под да кроз рупу осмотрим дејство. Видех четири бомбе како у грозду падају и врте се као ђаволи. Оне су све мање и мање, док не постадоше као зрна мака. Најзад их изгубих из вида, али у истом тренутку угледах беличасте облачиће на бродовима и око њих.

Пошто сам био убеђен да је напад успео, наредих бомбардерима да се врате на носаче авиона, а ја сам и даље надлетао Перл Харбур, да бих тачно установио причињену штету.

Лука и непосредна околина биле су у хаосу. Брод „Утах" показивао је свој бок сав изрешетан торпедима. „Вест Вирџинија" и „Оклахома" формално су издисале у мору мазута. „Аризона" је изгледала бедно, опустошена јаким пожаром. Оклопњаче „Мериленд" и „Тенеси" биле су у пламену. Једино је „Пенсилванија", која је лежала у сувом доку, остала нетакнута.

За време овог напада узлетео је само мали број америчких авиона. Иако их је било знатно мање од наших, смело су јуришали право на нас. Но, сем што су изазвали дивљење наших авијатичара, никакав практичан резултат нису постигли.

Наш први напад трајао је отприлике један час. Вратили смо се на носаче, изгубивши три ловца, један бомбардер за обрушавање и пет торпедних апарата. Тада нас је сменио други талас од 171 апарата. Небо је било толико замрачено облацима и димом да су авиони једва проналазили своје циљеве. Поред тога, противавионска артилерија постала је врло активна.

И други напад је био успешан. Бачене су бомбе на већ погођене бродове, као и на многе крстарице и разараче који су били остали нетакнути. И овај напад трајао је један сат, али су наши губици били тежи: шест ловаца и 14 бомбардера за обрушавање.

Кад је све било готово, надлетео сам још једном Перл Харбур да осмотрим и фотографишем резултат. Набројао сам четири потопљене и три тешко оштећене оклопњаче, док ми је једна изгледала само лако оштећена. Остали бродови задобили су тешке хаварије. Хидроавионска база на острву Форду била је у пламену, као и аеродроми, нарочито Вилер.

Дебела димна завеса није ми допуштала да проценим штету на аеродромима, али је било јасно да је ваздушна снага острва углавном сломљена. У току пуна три сата, колико је мој авион био у тој зони, нисам срео ниједан непријатељски апарат. Међутим, неколико хангара је остало нетакнуто. У некима је сигурно било авиона способних за лет.

Мој авион је био међу последњима који су се прикључили ескадри. Затекао сам остале апарате већ поређане на палуби, спремне за нов напад. Али, наређење адмирала Нагума гласило је: „На лево-круг!" Нисам се слагао с том одлуком, јер је било остало још много објеката које је требало уништити. Ту одлуку доцније су критиковали и многи поморски стручњаци.

Одмах смо заставицама издали наређење и наши бродови пођоше великом брзином ка северу.

ПОКУШАЈТЕ ДА ЗАПАМТИТЕ

То језеро које се налази у америчкој савезној држави Масачусетсу веома је живописно. Али, покушајте да запамтите његово име: Чаргогагогманчогагогчобанагангамог. Као што видите, дужина његовог имена — које је у оригиналу још дуже, јер се пише са 45 слова — не заостаје за његовом лепотом.

Па ипак, то име изгледа кратко ако се упореди с једним другим географским именом које, по свој прилици, држи у том погледу светски рекорд. У Лондону можете купити

возну карту до железничке станице Ланфеирпулгуингилгогерикуерндробулантисилиогогогок. Само, пазите да не закасните на воз док будете изговарали ово име. Та железничка станица и истоимени градић, чији број становника никако не одговара тако дугом називу, налазе се на југоисточној обали острва Англси, у покрајини Велсу. Његово име на велшком дијалекту пише се са 58 слова. Међутим, мештани ретко употребљавају цело име свога града, већ се задовољавају скраћеницом Ланфеир.

ЗА ЊЕГА НЕ ВАЖИ

Број 13 је можда неповољан за сујеверне и малодушне, али не и за људе јаке воље као што је Енглез Стен Бритен, који је под тим бројем учествовао у шестодневној кружној бициклистичкој трци на 1159 километара у Шведској. Он је водио са 12 и по минута испред Белгијанца Деклерка, али је непосредно пред циљем пао. Но, није клонуо: гурајући свој неупотребљиви бицикл испред себе, претрчао је преосталу раздаљину и први ушао у циљ.

У »дечјој соби« диносаура

Почетком овог века, експедиција Америчког музеја коју је предводио Рој Чепмен Ендрјус нашла је у Монголији читав низ фосилних остатака малих диносаура с великим главама, украшеним неком врстом кресте-оковратника, и њушкама које су имале облик кљуна. Ове животиње знатно су мање од правих диносаура: одрасли примерци били су дуги свега два метра. Експедиција је имала срећу да нађе и јаја протоцератопа, како су ови „крестасти" диносаури називани, и то не само поједине примерке, већ читаве „насаде". Као и остали гмизавци, и протоцератопи су полагали своја јаја у песак, не водећи више бригу о њима. Под утицајем сунчеве топлоте, из јаја су се легли младунци. Неки од њих долазили су на свет лако, јер су се јаја из којих су се излегли налазила готово на површини, док су други морали да се пробијају кроз дебео слој песка. Међутим, знатан број младунаца никад није ни угледао света, јер су одрасли протоцератопи, кад год би им се за то указала прилика, растурали гнезда и прождирали јаја.

Континенти „пливају"

Колумбов историски пут, који се 1492 године завршио открићем Новог Света, био је за 160 метара краћи од пута који, пловећи његовим трагом, превањују данас бродови. Свакога дана Америка се удаљи од Европе и Африке за један милиметар; за сто година она „отплови" према западу за читавих 35 метара.

Протекло је тачно сто година откако је први пут примећено да острва могу да се „селе" и да копнени делови наше планете не леже увек на истом месту. Наиме, пре једног века научници су утврдили да се једно острво на источној обали Гренланда помера према западу и да за годину дана пређе од 15 до 50 метара. Нешто касније, геолог Алфред Вегенер изнео је за оно време невероватно тврђење да не „путују" само острва, већ и читави континенти, и да се наша Земља још налази „у стању великог немира и сталних промена". Према његовој теорији, амерички континент био је пре много милиона година део европско-азиског копна, то јест био је везан са западном обалом Европе.

Последњих година, захваљујући савременим методама, геофизичари су потврдили теорију о померању континената. Испитивања су показала да се пре 150 милиона година Енглеска налазила много ближе Екватору. Данас се са сигурношћу може тврдити да је Индија пре неких 70 милиона година лежала јужно од Екватора, а да се пре око 200 милиона година налазила чак у близини Јужног Пола.

И велике египатске пирамиде не стоје тамо где су некад биле сагр810ђене: оне су се, заједно са афричким континентом, помериле према југу. Континенти „пливају" као џиновска острва на житко-течној подлози. У Старом веку, Месински Мореуз био је широк нешто преко два километра; данас то растојање износи 3,3 километра. Сличан је случај и са Гибралтаром. Између европске и афричке гибралтарске обале налазио се некад бучан брзак, јер су континенти били ближе један другоме. Данас је тај мореуз знатно шири, јер је Африка „отпловила" према југу.

И у унутрашњости појединих континената, током хиљада столећа, догађале су се знатне промене. Тако је Северно Море постало тек пре 12.000 година. Његово дно било је раније ниска равница кроз коју је текла река Рајна, да би се улила у океан тек негде у близини Шкотске. Док се данашња француска, холандска и немачка обала Северног Мора опуштала, из њега се дизала Скандинавија.

Индија се, као што смо већ поменули, стално померала на север и прибила се уз азиски континент. Научници претпостављају да је она својим притиском проузроковала издизање Тибета. Африка се распада на ивицама: Мадагаскар је већ изгубила, а Арабиско Полуострво полако се „ослобађа". И Њујорк тоне у Атлантик: за последњих четрдесет година он се спустио за десет сантиметара. Међутим, изгледа да у јужном делу Тихог Океана настаје нов континент: западно од Хаваја морско дно се уздигло за 3.450 метара.

Поморанџе и лимунови на истом дрвету

Група стручњака са универзитета у Калифорнији успела је да истовремено добије на једном дрвету лимунове и поморанџе. То су постигли на тај начин што су на лимуново стабло накалемили једну врсту поморанџе с врло ситним плодом. Др Луис Ериксон, стручњак експерименталне агрономске станице овог универзитета, изјавио је да овим експериментом научници желе, између осталог, да утврде како се у поморанџи нагомилава лимунска киселина. Ако им то пође за руком, онда ће бити могућно наћи начин за регулисање киселости воћа.

ПРИСТАНИШТЕ УСРЕД МОРА

Пливајуће пристаниште за утовар и истовар петролеја и нафте биће изграђено на две миље од француске обале, између Лоријана и острва Гроа. Овај уређај, чије се пројектовање на основу потпуно нових метода налази у већ поодмаклој фази, биће у стању да прима чак и гигантске бродове-цистерне који се сада граде. Пливајуће пристаниште биће са обалом повезано нафтоводом, који ће се настављати до велике рафинерије у околини Лоријана.

ТЕЛЕДИРИГОВАНЕ ИГРАЧКЕ

Деца ће ускоро добити прве електронске играчке. На једном конкурсу у Паризу, приказан је не само „сиберкар", аутомобил којим се управља из даљине посредством једне фотоелектричне ћелије, већ и „телепаркинг" — гаража са боксовима постављеним један изнад другог у које се смештају овакви аутомобили.

РАДАР БЕЗ ЕКРАНА

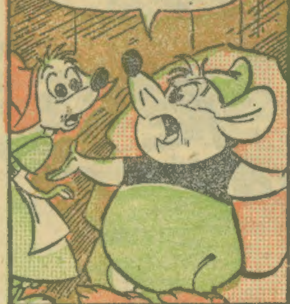
У Америци је израђена једна нова врста радара за осматрања у ноћи и по неповољном времену. Главни новитет је — елиминисање екрана. Пријем се врши слушалицом, помоћу акустичких сигнала. Таквим апаратом могу се разликовати људи од кола у покрету. Он открива човека на даљини од 800 метара, с могућношћу грешке од највише осам метара. Цео апарат, заједно с касетом, тежак је дванаест килограма.

WALT DISNEY'S

БУЦА МРША И ПЕПЕЉУГА

Давно »пронашли«

Столећима се човек бори против врућине. Нека примитивна племена су, например, градила колибе тако да су биле на ударцу ветрова, или бар струјања ваздуха, а преко улаза су стављали асуре од трске које су прскали водом, стварајући на тај начин

примитивни уређај за расхлађивање, претечу ове модерне направе.

ЗРНО ПО ЗРНО...

Један од најстаријих активних новчаних улога у свету налази се у Мидлтауну, у америчкој држави Конектикет. Улагач је 1884 године ставио у банку 26 долара и до 1 јануара ове године није ништа подизао. Тога дана његова уштеђевина износила је 3.077 долара.

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Васпитање деце у старој Грчкој

У старој Грчкој посвећивана је велика пажња васпитању деце, те ћемо овде укратко изнети како су се деца у то давно време одгајивала.

Када би се родио син, онда би се врата куће окитила маслиновим гранчицама, а кад би се родила кћи врата би се окитила вуненим врпцама.

Отац је одлучивао да ли ће се дете школовати. Ако је то одлучио, онда би се дете пети дан ставило под заштиту кућних богова, и то на тај начин што би се свечано носило око кућног огњишта.

Дете је добијало име кад би имало десет дана. Најстарији син добијао је обично име свога деда, а најстарија кћи бабино име. Девојчица је обично расла у кући поред мајке и дадиље; дечак се поверавао старијем искуснијем робу, а у седмој години почињао је да похађа школу.

Читање, писање и рачунање учило се код учитеља. Примери за писање узимани су из песама угледних песника. Велика пажња посвећивана је певању и музици. Од музичких инструмената највише је употребљавана лира. Свирањем у фрулу бавиле су се девојке, а свирало се често удвоје. Оно је упражњавано и као занат. Теже инструменте обично су учили талентованији ђаци, који су се спремали да постану виртуози. Наставни програм доцније је проширен: уведена је аритметика, реторика, тактика итд. Софисти који су подучавали ђаке чинили су то за велике награде. Ђаци су слушали предавања филозофа у гимназијама, које су раније употребљаване обично за вежбе. За време највећег процвата, у Атини су постојале три гимназије.

Телесне вежбе биле су: трчање, рвање, скакање, бацање диска и копља. Ђаци су вежбали голи, а тело им је било намазано уљем.

Васпитање омладине у старој Грчкој обично је била приватна ствар, сем у Спарти и на Криту, где се о томе бринула држава.

Бржи од газеле

Сматра се да је салуки, витки азиски пас, прва још жива врста пса коју је човек учио да лови. Он с лакоћом пости-

же брзину од 64 километра на сат и у стању је да стигне чак и газелу.

КОЛИБРИ СМАЊИЛИ ПРОИЗВОДЊУ НАФТЕ

Рафинерија нафте у јужној Калифорнији недавно је подбацила у производњи готово за половину нормалног капацитета. Кад су се стручњаци заинтересовали за овај необичан случај, установили су да је томе узрок једна птица калибри, која је свила гнездо и излегла младе у главној славини. Производња је нормализована тек кад је птичја породица одлетела.

»Мачка« и »миш«

Највећи глодар на земљи је капибара, која живи у Јужној Америци, Она је тешка и до 46 килограма. Као и њен ма-

јушни рођак миш, и капибара мора стално да се чува од животиња из породице мачака, само што су то овде кугуари и јагуари, који је нарочито много лове.

И НЕ ЗНАМО КОЛИКО ПЕШАЧИМО

Човек препешачи у животу око 100.000 километара. То значи да би он за то време,

идући у једном правцу, обишао Земљину куглу нешто више од два и по пута.

ДРВО КОЈЕ НАЈБРЖЕ РАСТЕ

За дрво које најбрже расте сматра се eucalyptus saligna из Уганде, у Централној Африци, које је у стању да за две године достигне висину од четрнаест метара. Бамбус може

за то време да израсте још више, али њега ботаника не сматра дрветом. Познати су случајеви кад је бамбус растао 41 сантиметар дневно. Такви бамбуси достизали су висину од 37 метара.

И ЛАК И ТЕЖАК ЗА УЧЕЊЕ

Кинески језик се сматра за један од најлакших за учење. За разлику од већине других језика, он нема глаголске промене, нема разних чланова који стоје уз именице, као ни посебне облике за једнину и множину, садашњост и будућност. Он нема ни мушког и женског рода. Највећу тешкоћу у учењу задају тонови. Мандарински, најраспрострањенији говорни дијалект, има четири тона, који западњацима задају велике тешкоће.

ДВОБОЈ на језеру

Руски природњак, истраживач и ловац Иван Валентинов провео је извесно време у Етиопији, проучавајући њен животињски свет. По повратку с пута, Валентинов је објавио серију занимљивих чланака под насловом „Записи из Етиопије“.

Вечерњи ветар мрсио је дугу, седу браду предводника наше мале ловачке експедиције, Савића. Он је ступао чврстим, сигурним кораком, а његово здепасто, нешто погурено тело одисало је снагом и окретношћу. Савић је добро познавао овај крај, био је изврстан стрелац, умео је боље него ико да открије и прати траг дивљачи. Волео сам да идем с њим у лов, поверавајући се потпуно његовом знању и инстинкту, који се у њему развио током дугих година проведених у овој земљи.

Србин по рођењу, Савић је пре четрдесет година напустио своју земљу после једног крвавог сукоба са скупљачима пореза. Судбина га је бацила у Етиопију. Ту се прихватао свега што је могло да донесе какву зараду: био је горосеча, радио је на друмовима, обрађивао земљу коју је узимао у наполицу. Покушао је и да тргује, али је у трговини изгубио све што је ранијих година успео да стекне. Оженио се Етиопљанком и његова деца нису се ни по чему разликовала од Етиопљана: била су црна, гргураве косе, дебелих усана и, на велику очеву жалост, нису знала ни речи српски.

Други мој стални сапутник, који је овом приликом остао да чува наш мали логор, био је Етиопљанин Нулсагет, један мршав, висок старац. Та два човека знала су се већ одавно. Наиме, пре петнаест година Савић је спасао Нулсагету живот. Нулсагет је тада био роб (ропство је у Етиопији укинуто тек 1942 године) и његов господар био га је, због „непослушности“, осудио на смрт бичевањем. Савић, који се случајно нашао у том селу ,истргао га је из руку оних који су имали да изврше казну, запретивши им да ће их све побити из пушке. Али, закон је био на страни господара и Савић је морао да исплати робовласнику онолико колико је он некад дао за Нулсагета. Отада је Нулсагет свуда ишао за својим спасиоцем.

*

Над језером се дизала лака магла. Тамно шипражје надносило се над водом, као да прислушкује шапат сањивих таласа. Полегла по црном, полутрулом стаблу које напола лежи у води, надувши бели врат, громко је закрекетала велика жаба. Задрхтао сам од тог неочекиваног звука.

Протекла су два мучна часа испуњена чекањем. И ево, бешумно као сенка, на стази која води до језера појавила се мала, грациозна антилопа „дик-дик“. Оштри, као завртањ увинути рогови красе јој главу. Неколико секунди стајала је неодлучно, прислушкивала и влажним ноздрвама њушила ваздух. Ветар је дувао према нама и она није могла да открије наше присуство, иако смо били свега неколико метара од ње. Велике антило-

пине очи, сличне зрелим шљивама, блеснуле би неким љубичастим сјајем кад год би покренула главу. Округласте уши стално су се мицале, ловећи шумове уснуле џунгле. Начинила је неколико опрезних корака и приближила се језеру. За њом, исто тако тихо, појавило се још неколико антилопа и без иједног шума жудно пришле води. Ове плашљиве животиње избегавају шуму и само их жеђ може нагнати да напусте отворену степу, где им оштре очи и брзе ноге служе као заштита од свих опасности. Нисмо припуцали на њих: била је то одвише ситна дивљач.

Неочекивано, антилопе су нагло дигле главе. Ослушкивале су неколико тренутака, док су се с њихових мокрих њушки сливале крупне капи воде. Поглед вође чопора трудио се да проникне кроз густи зелени зид. Његове танке ноздрве су подрхтавале, читајући по мирисима тајанствену књигу шуме. Наједном је уплашено фркнуо и, муњевито се обрнувши, једним скоком нестао у шипражју. Остале животиње јурнуле су за њим и изгубиле се као црне сенке. Али, убрзо је танак, продоран крик једне антилопе разбио ноћну тишину. За њим се зачула потмула рика леопарда: лукави ловац стигао је своју жртву. Савић ме само погледа и згодније намести пушку.

Сјајна, готово дрхтава трака светлости падала је преко уснулог језера. Веома ретко, понека би жаба пљеснула по води и месечева светлост весело би заиграла на круговима који би се лагано разилазили. Ваздух је мирисао воденим биљем и маховином. Од језера се ширила хладноћа и ми смо се несвесно прибијали уз камен, још топао од дневне јаре. Супротна обала изгледала је далека и мртва. Недалеко од нас бућнуло је у воду нешто тешко и опет је завладала тишина.

Савић ме опрезно повуче за рукав и главом показа према стази: крај саме воде, погледа упереног у језеро, стајао је огроман леопард. Била је то лепа животиња, жућкастог крзна посутог црним пегама. Дугачак реп, савијен у полукруг и са црном кићанком на врху, готово му је додиривао земљу. Зевнуо је, откривши велике беле очњаке, и тромо се протегао. Затим се нагнуо и стао да пије, опрезно, као мачка, захватајући воду језиком. Старајући се да не оквасои шапе, истегао је врат, тако да су му лопатице под кожом високо искочиле и готово се додиривале.

Био нам је сасвим близу. Савић је опрезно, не правећи ни најмањи шум, подигао пушку и стао да циља. Ја се нисам мицао, бојећи се да не уплашим леопарда. Али, Савић није стигао да опали: пред самом њушком звери вода се изненада запенила и из ње је изронила огромна зубата чељуст. Један тренутак само — и глава пегасте звери нашла се у чељустима крокодила.

С дивљим риком, леопард је отскочио уназад. Мрко тело крокодила, покривено оклопом од рожнатих плоча, појавило се ван воде. Није било мање од десет метара. С његове уске, сивозелене главе висило је водено биље и цедила се вода. Дуги бели зуби забадали су се све јаче у главу и врат шумске звери. Из придављеног леопардовог грла једва је избијало љутито, промукло хриптање. Он се очајнички отимао из крокодилове чељусти, гребао канџама њушку водене немани и покушавао да га извуче на суво. Али, сви леопардови напори били су узалудни. Тек што је избезумљена животиња престала да се предњим шапама опире о земљу, крокодил ју је повукао у језеро. Изглед огромног чудовишта са испупченим, стакластим очима, које је у својим чељустима, као какав орах, држало леопардову главу, уливао је ужас и одвратност. Посматрао сам битку зауставивши дах и нисам био у стању да одвратим поглед од те страшне слике.

Избезумљен од страха, леопард је начинио још један очајнички скок, упола извукавши из воде свог непријатеља. За тренутак сам угледао бео крокодилов трбух, његове шапе, а затим су обе животиње нестале испод воде.

После неколико секунди, над површином се поново појавила мокра леопардова глава. Он је јаросно режао, жудно хватајући ваздух. По свему судећи, успело му је да грчевитим трзајима истргне своју главу из крокодилових чељусти. Изгледало је да се спасао. Међутим, он је изненада громко рикнуо, окренуо главу и свирепо искезио зубе, као да је хтео да зграби невидљивог непријатеља, и... нестао под водом. У ваздух је полетео дугачки, уски крокодилов реп, бризнули су млазеви воде и све се утишало. Само једва приметни кругови, који су се лагано ширили по глаткој површини језера, говорили су о трагедији која се тек одиграла. Месец је и даље мирно сијао из бездане дубине неба, а црна ћутљива шума непомично је стајала над водом.

Те ноћи нисмо имали среће у лову, али ја нисам жалио: такву скривену слику из живота прашуме човек може да види само једном у животу.

ПЕШАК ИЗ ИНАТА

Огорчен неучтивошћу трамвајских службеника у шведском месту Елскилстуну, тамошњи становник Вернер Ниман зарекао се још пре двадесет година да се никад више неће возити трамвајем. Ма какво било време, лепо или ружно, снег или киша, он отада пешице иде на посао и натраг. Из дана у дан, у току последње две деценије, он је препешачио 50.000 километара и тиме уштедео 5500 круна. Вернер Ниман има сада 70 година.

И ВИШИ И ТЕЖИ

Писали смо о томе да су данашња деца интелигентнија него што су била деца ранијих генерација, а сад се тврди да су она постала и виша и тежа. Руководилац школске лекарске службе у Ливерпулу професор Семпл у свом извештају каже да су данашњи 12-годишњи дечаци тешки просечно 38,6 килограма, односно 8,6 килограма више од својих очева у истим годинама живота. Просечна тежина девојчица износи 40 килограма, тј. осам килограма више него у 1911 години.

Воле слаткише

Становници Колумбије важе за највеће потрошаче шећера у свету. Сваки становник ове

земље поједе годишње просечно 67 килограма шећера.

ЏИНОВСКИ ТАЛАС

Стручњаци често наводе 19 метара као највећу висину коју морски таласи могу да достигну. Па ипак, на Тихом Океану, 7 фебруара 1933 године, за време једне олује која је достизала брзину од 120 ки-

лометара на сат, амерички брод „Рамапо“ забележио је да је висина једног таласа, од подножја до горње ивице, износила 35 метара!

„ЈЕЗИК“ ПЧЕЛА

Пчеле се споразумевају међу собом помоћу веома чудних и сложених „игара“. Њима пчеле-извидници обавештавају рој о месту где има хране, или где би нови рој могао

да се смести. Неки научници, који су дуже времена посматрали ове игре, научили су и да их разумеју, да преводе „језик“ пчела.

ГИБРАЛТАР У ОПАСНОСТИ

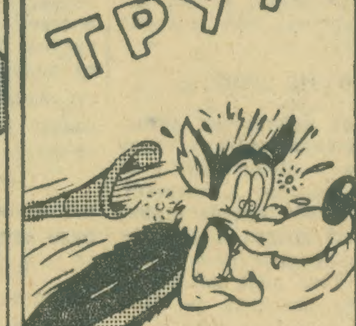
Гибралтар се постепено смањује, јер га морски таласи спирају и стално односе комад по комад стене. Једног дана 1935 године он је одједном изгубио преко 600 тона стења и земље, који су се одронили у море.

ЗАИСТА БЕСПОСЛИЧАРИ

Године 1948, основано је у САД Удружење вектуриста, које данас броји око 250 чланова. Удружење, које има и свој лист, бави се скупљањем разних дрангулија са старих тролејбуса и аутобуса.

ЛЕТЕЋИ СЛОН
ДУМБО
WALT DISNEY

О „Знамењима“ на небу

Када је 17 августа 1794 дечански игуман Данило пошао на дуги пут у Јерусалим, на служби у манастиру остао је поп Сава. Тачно два месеца касније догодила се једна необична појава, коју је поп Сава посматрао и о њој у једној рукописној књизи — нажалост изгорелој у београдској Народној библиотеци 1941 — записао следеће:

„И видосмо знамење божје на небу, или у ваздуху, огањ изнад цркве од истока према западу, као велики сноп, и иђаше од Пљеша, онда пуче, све Дечане затресе се, 17 дана месеца октобра, увече око јацције, уочи светога Луке, и сва црква сјала се као Сунце“.

Знамење које је видео поп Сава био је обичан болид — не сасвим обичан само утолико што је био веома сјајан, пошто је као Сунце осветлио цркву. Ово се са сигурношћу може закључити из исцрпног описа који је Сава оставио. Болид заиста изгледа као огњена пруга, а поређење са снопом наводи на закључак да је он био веома велики или вишеструк. Услед јаког усијања, болид често експлодира у ваздуху, па отуда тресак од којега су се затресли Високи Дечани. Ни поређење са Сунцем није претерано, јер има болида који се виде при пуној сунчаној светлости, усред дана.

О једном таквом болиду, виђеном у Колумбији, прича чувени природњак и путник Александар Хумболт. Хумболтов болид био је толико сјајан да је по дану осветлио собу, иако је Сунце стајало високо на небу и није било заклоњено облацима. Сличног сјаја био је и болид који је једне ноћи угледао наш Јосиф Панчић, јер наводи да је при његовој светлости могао читати белешке које су му се случајно нашле у руци.

Према томе, поп Сава није ни у чему претерао, него је сасвим јасно — могло би се чак рећи „научно“ — описао оно што је видео. Али, он није први који је у нашој старини видео и описао сличну појаву.

Знатно пре њега, крајем XIII столећа, догодила се једна оваква необична небеска појава, која је узбудила наше претке и свакако да је била много препричавана. О њој знамо из дела нашег познатог историчара, архиепископа Данила II. Он је ову појаву прилично јасно описао, и поред доста претеривања и маште, јер је свакако није лично посматрао, него о њој слушао од других, који су своје казивање допунили разним произвољним и фантастичним тумачењима. Данило описује како је бугарски владар Шишман, господар Видина, упао с војском у Србију у намери да опљачка архиепископију у Пећи, у којој је тада било много блага и разних драгоцености. Чим је чуо за ово, краљ Милутин пође на њега са својом војском, те се сусрете с Бугарима код места званог Ждрело. У току ноћи опази бугарска војска на небу „велико знамење страха, таково знамење да су видели велики огњени стуб где силази са неба, од кога су излазиле пламене луче и са јарошћу палиле њихова лица, и огњени људи са оружјем у рукама и са великом жестином гоњаху их, секући њихове пукове“. Преплашени, видећи своју пропаст, Шишманови војници, међу којима је, изгледа, било доста Татара, дадоше се у бекство, — наставља Данило — док их је Милутин у стопу гонио све до Видина. Шишман се спасао пребегавши преко Дунава. То је било око 1290 године.

Ако изоставимо оно што спада у област маште, остаје да се при сусрету две војске појавио један веома сјајан болид. Стуб који силази с неба и пламене луче довољно јаке да осветљавају лица присутних, потпуно одговарају изгледу болида према многобројним описима очевидаца, па и оних из најновијег времена. А што се тиче наоружаних огњених људи који су гонили бугарску војску, то су уствари били Милутинови војници, који се, изгледа, нису уплашили од ове необичне појаве као њихови непријатељи.

Постоји још један запис о појави сличне природе. Из манастира Раванице (Врдника) 1 априла 1727 видело се „неко знамење од запада, као огњени стуб који је врло јако сијао и трајао три часа; потом нас заклони облак“ — завршава непознати писац овога записа. Огњени стуб би морао бити болид, али је мало чудно што хроничар вели да се видео три часа, јер се болид види само веома кратко време, неколико тренутака. Могућно је, међутим, да је у питању болид који је за собом оставио светао траг, реп, па се овај траг толико дуго видео на небу, док је сам болид брзо ишчезао. Неуки посматрач, који је овакву појаву свакако први пут у животу угледао, није уочио нити забележио разлику између самог болида и његовог репа.

Слично се може закључити и о појави која се видела на дан 12 јуна 1738. То је била као нека велика и црна змија, коју је после извесног времена заклонио облак. Траг који остављају болиди може бити и црн, по дану, а види се понекад доста дуго. Забележен је случај да се траг болида видео 17 минута, па чак и готово читав час. Иако у почетку углавном прав, ако дуго остане у ваздуху траг се због ветра искриви, те зато може изгледати вијугав као змија. Онај који је забележио ову појаву свакако није видео сам болид, него његов траг, те зато није ни могао јасније да се изрази.

Има болида који само пролете кроз Земљину атмосферу, па се поново изгубе у међупланетарном простору. Али, неки од њих, ако им брзина није довољно велика, падну на Земљу. То су онда метеорити или метеорско камење. Уопште узев, падање метеорита, нарочито мањих, доста је честа појава, али се ипак ретко догађа да два или више метеорита падну на једну одређену, ограничену област на Земљи. Зато заслужују пажњу сви они који су пали у нашим крајевима. Било их је више у току протеклих векова. Свакако да многи од њих нису забележени, или су забелешке о њима пропале и тако нам остале непознате. Али, ево шта кажу познати подаци о падању метеорита код нас.

На један рукопис цркве у Чајничу неко је ставио следећи запис: „Да се зна када паде камење из неба месеца септембра шести дан 1651. Много камења паде, а неко од по четрдесет ока“. Ово је највећи метеорит који је пао у нашој земљи, а о коме имамо нешто поузданије податке. Он је био знатно већи од оног чувеног метеорита који се распао над Француском 1803 године, а који је коначно уверио научни свет да метеорити падају из васионског простора, а не долазе однекуд са Земље, као што су многи мислили вековима пре тога. Највећи комад овог метеорита био је тежак само десет килограма. И метеорит о коме се говори у нашем запису морао се распасти у ваздуху, као толики други, пошто је, према писцу, пало много комада.

Нешто мањи био је метеорит који је пао 16 маја 1751 у Хрватској, код Храшћине, а који је у науци познат под именом „загребачко гвожђе“, јер је гвожђе његов главни састојак.

У Србији је изазвао велику узбуну сокобањски метеорит, који је пао 1 октобра 1877. Комисија која га је испитивала, а у којој су били наши тада најчувенији природњаци: Јосиф Панчић, Љубомир Клерић и Сима Лозанић, сакупила је више његових комада, од којих је највећи мерио 38 килограма. Пошто је то било у време борби с Турцима, народ је причао како је и раније за време ратова падало из неба врело камење (метеорити су усијани кад падну, услед трења о ваздух).

После само дванаест година, опет се над Србијом зачула снажна експлозија. То је био јелички метеорит, који је пао 19 новембра 1889 у близини Чачка. Од његове експлозије у Чачку су се тресли прозори. престрашени народ бежао је из града и узбуна се доста дуго није стишала. Неки су и у Београду чули ову експлозију. Међутим, највећи нађени комад није био тежи од три килограма.

ТУСКАРОРА ИНДИЈАНСКИ ПИРИНАЧ

Свима је познато да се пиринач још од памтивека гаји у Индији, Кини и Јапану, али ретко ко зна да је он некад био основна храна многих индијанских племена Северне Америке. Њиме су се хранили нама, по Куперовим романима, још из детињства познати Сијукси и Алгонгини. Додуше, Индијанци нису скупљали свој „пиринач“ с биљака из рода „ориза“, коме припада наш пиринач, већ с неког другог, дивљег растиња.

Индијанско име те биљке је тускарора, док је Американци обично називају „дивљи пиринач“. Тускарора је некад била широко распрострањена у Северној Америци, док је у Јужној није било. Слично трски, на коју, уосталом, веома личи, тускарора расте у водама са спорим током, углавном у језерима и великим барама. Дубина места на којима се може наћи обично износи од пола до два и по метра.

За разлику од трске, тускарора је једногодишња биљка, али она се тако лако размножава сама од себе да се на једном месту може наћи на десетине хиљада. Отприлике пре 150 година, Индијанци су засејали њоме неколико језера и отада она тамо стално расте, и поред тога што се за њу нико не стара.

До доласка Европљана у Америку, Индијанци су обављали жетву веома једноставно: кад би пиринач узрео, девојке би се чамцима извезле на језеро и истресале зрела зрна непосредно у чамац, ређе у плетене корпе. На обали их је сачекивало читаво племе, које је преузимало зрно, сушило га на нарочитим рамовима, понекад над димом, или га „пржило“ у великим котловима. Затим се тако осушено зрневље газило ногама, да би се ослободило љуске, и најзад вејало. Индијанци никад нису млели зрневље тускароре, већ су од њега правили чорбу с месом или слатку кашу са соком једне нарочите биљке. За време неродних година, кад би пиринча било мало, предузимали су нарочите мере да га заштите од птица и ветра. Тек што би зрна почела да једре, они су везивали класје тускароре у мале снопове и, тако везано, остављали га да дозри. Свако племе, а понекад и свака породица, везивало је снопове на посебан начин, да би касније, кад дође жетва, могло да распозна „свој“ пиринач. Да би се једна породица прехранила било јој је потребно од 400 до 1.200 снопова.

Времена кад су индијанска племена жела пиринач невезан у снопове давно су прошла; данас њихови малобројни потомци не заборављају ниједан клас и брижљиво везују снопове на својим малим „њивама“, које се још понегде могу наћи у индијанским резерватима. Јер, тускарора, биљка која је некад хранила хиљаде и хиљаде Индијанаца, постаје све ређа у настањеним крајевима, тако да се може рећи да ће је за неколико година потпуно нестати.

Кувано јаје уместо чека

Многе банке у Енглеској имају читаве збирке предмета који су им били поднети на исплату уместо чекова и који, донекле бар, показују да и „уздржљиви Енглези“ воле да се нашале чак и у тако озбиљним стварима као што су новчани послови. Наиме, у Енглеској не постоји изричит пропис по коме би власници чековних рачуна своје налоге за исплату морали да исписују само на папиру. Према томе, чек може да буде написан на било каквом материјалу само ако је на њ — овај услов мора бити испуњен — налепљена поштанска марка од два пенија.

Ту „рупу“ у прописима о чеку искоришћују многи да би на рачун својих банака правили шале. Занимљиво је да и чиновници по банкама радо прихватају шалу и од необичних чекова праве збирке, на које су често веома поносни. Тако се у трезору једне лондонске банке, између осталих предмета, налази и палица за крикет која носи потпис једног мајора енглеске војске. О овом „чеку“ у банци ће вам испричати читаву причу. Случај се догодио пред крај Другог светског рата. Враћајући се са отсуства натраг на континент, мајор је на железничкој станици дао једном свом познанику оштећену палицу за крикет, молећи га да је однесе да се поправи. Кад се машио за џеп да му да чек којим ће платити оправку, приметио је да је заборавио своју чековну књижицу. Мајор је тада исписао чековни налог на крајњем делу палице, оном који је приликом оправке морао да отпадне, и залепио на њега марку. Пошто је оправио палицу, мајстор је једноставно однео у банку онај њен део на коме је „чек“ био исписан и наплатио одговарајућу своту.

Енглески књижевник и посланик Доњег дома сер Ален Херберт слао је својој банци најразноврсније „чекове“. Међу њима се може наћи и једна етикета са боце за бренди, једна платнена сервијета и — једно јаје. Овим јајетом платио је Херберт, у време рациониране расподеле намирница, један ручак у ресторану Доњег дома. Пошто је пословођа ресторана оклевао да прими јаје-чек, бојећи се да ће се разбити пре но што стигне до банке, сер Херберт му је предложио да јаје најпре скува и тако се осигура од евентуалне штете. Тако је и било учињено и данас се ово јаје чува у трезорима банке не само као покриће за исплаћени новац, већ и као један од ретких „чекова“.

Шале са чековима не дозвољавају себи само „Енглези са острва“, већ и они који живе у разним енглеским поседима. Тако је један енглески фармер у Њасаленду, кад је дошло време да плати годишњи порез, послао пореској управи једну угојену свињу беле длаке на чијем је буту црвеном бојом исписао налог за исплату и прилепио прописану марку. Пореска управа превезла је свињу у банку и наплатила „чек“. О даљој судбини овог заиста необичног чека није нам, нажалост, ништа познато.

Године 1909, кад је просечен Панамски Канал, створено је језеро Баро Колорадо, на тај начин што је вода у кориту Рио Чагрес заустављена вештачком браном. Стално повећање нивоа воде натерало је тропске животиње да се повуку у унутрашњост, од којих су неке морале да се попну на висок плато острва које је том приликом образовано у језеру. Ту, на 15 квадратних километара, биљни и животињски свет продужио је да се несметано размножава. Пуме, тиграсте мачке, америчке дивље свиње, птице тукани, капуцински мајмуни и црни дрекавци, коралне змије и разне друге животиње — све се то стекло на релативно малом простору и претставља данас за природњаке-истраживаче непроцењиву ризницу.

У време просецања Панамског Канала, маларија је косила раднике. Један од многих који су били послати да се боре против ње био је и млади природњак Џемс Зетек. Његовим заузимањем, острвце је, 1923, проглашено резерватом за научна истраживања и већ више од три деценије на тој оази није испаљен ниједан метак. Зетек, који сада има 72 године, једини је господар у овој јединственој лабораторији под ведрим небом..

На острвцу вештачког језера Баро Колорадо природњаци су годинама студирали борбе мрава-ратника. Ту је сам Зетек извршио читав низ успелих посматрања термита и дошао до драгоцених закључака о њиховој прождрљивости. На њему су стручњаци америчке војске на почетку Другог светског рата вршили опите у погледу издржљивости амбалаже за суву храну за војску, а позната фирма „Кодак“ испитивала је могућност борбе против једне сићушне гљиве која у тропским пределима „напада“ стакло фотографских и филмских објектива. На овом острву, најзад, више познатих природњака разних држава вршило је различита испитивања и дошло до значајних резултата који су обогатили науку.

Ова „мустра“ тропске степе претставља јединствен зоолошки врт у свету, у коме се животиње шетају по милој вољи, а посетиоци се крију дуж узаних стаза. Увече, уместо да се животиње затварају, људи се повлаче у просторије чији прозори имају јаке гвоздене решетке, а врата се пажљиво закључавају.

У великој трпезарији, у било које доба године човек да наиђе, наћи ће на окупу доста научника. Док се на столу у средини служи јело, столови поред зидова пуни су тегли са шпиритусом, из којих гледају својим мртвим очима ужасне змије отровнице.

Истовремено с богатствима природе, острво крије опасне човекове непријатеље. Један од њих је крволочна пума или кугуар. Догађа се да човек крене у лов на ретке печурке и да набаса на пуму.. У таквом случају, није препоручљиво ни бежати ни нападати је. Треба се само умирити и оштро уперити поглед у њене очи. Тада, веровали или не, животиња наставља пут без кавге.

Шездесет пет километара узаних стаза бразда ово дивље острво стрмих обала.

Један од његових посетилаца водио је са истакнутим америчким природњаком др Шнирлом овакав разговор.

— Желео бих да видим неку колонију мрава-ратника, — рекао је дошљак.

— Али, њих је тешко открити, — одговорио је научник. — А и кад их откријете, зачас вам се опет изгубе из вида.

Човеку је било чудно како је могућно изгубити из вида колонију од 60.000 или више мрава, но убрзо се у то и сам уверио. Др Шнирл му је показао грану с једном таквом колонијом коју овај није могао да примети. Тек кад је очи сасвим приближио грани, открио је дуг ред сасвим ситних мрава.

Пошто мравље колоније живе на окупу, да би их разликовао једну од друге природњак Шнирл обележава матицу сваке колоније сићушним зарезом на глави. Мада је то необично тежак посао, он је успео да прати живот једне колоније пуних пет година. Занимљиво је да су мрави-ратници слепи. Они се крећу за матицом, коју разазнају по мирису.

Острво на језеру Баро Колорадо претставља идеално место за изучавање живота мрава, јер вода која их окружује не дозвољава миграцију. И не само за изучавање мрава. Зато што нема људских насеља и модерног саобраћаја, све животиње живе као у тропској области чија је првобитна природа остала нетакнута. Све што је човек донео на острво налази се прикривено у кућицама од стабала која су ту расла и за које би се рекло да су изникле из земље. Постоје нарочите, скривене филмске камере које аутоматски снимају већу животињу чим ступи на „брисани простор“. У овој тропској лабораторији под ведрим небом човек се веома мало појављује пред очима њених „староседелаца“, али се нигде није прикупило толико научних података као овде, на острву језера Баро Колорадо.

Светски рекорд за хеликоптере

Као што пилоти авиона или једрилица постижу светске рекорде, тако се и пилоти хеликоптера труде да постигну најбоље резултате на свету. Недавно је на аеродрому у близини Варшаве пилот тамошњег аеро-клуба инж. Рикард Витковски забележио нов светски рекорд за хеликоптере, попевши се на висину од 3.000 метара за свега 7,41 минута.

ПАДОБРАНОМ НА ЈУЖНИ ПОЛ

Ричард Патон, Американац, недавно је постигао редак рекорд и за то добио високо одликовање. Наиме, он је први човек на свету који је успео да се падобраном спусти на сам Јужни Пол.

ЏЕПНИ ТЕЛЕФОН

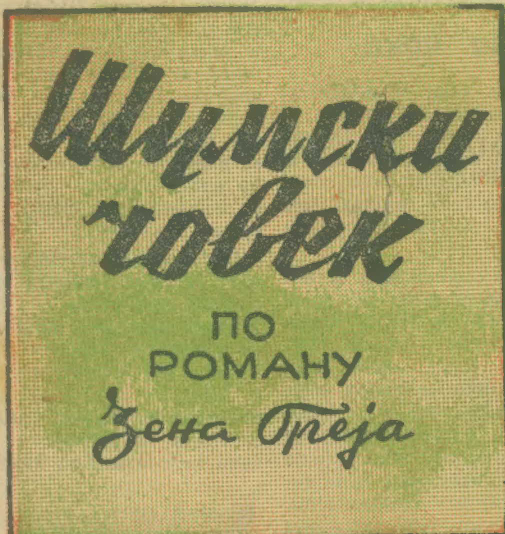
Ускоро ће у САД бити пуштен у продају џепни телефон, који неће бити већи од кутије за цигарете. Помоћу малог пријемника и отпремника, сопственик телефона моћи ће да разговара с пријатељима, ма где се они налазили.

МИРИСАВО МАСТИЛО

У Америци је пуштено у продају специјално мастило, намењено ученицима основних школа и гимназија. Ово мастило мирише на поморанџу, лимун или јагоде.

ФРАНЦУСКИ ТУРИЗАМ У ОПАДАЊУ

Последња година била је веома неповољна за француски туризам. Од јуна 1956 до јуна 1957 прилив страних туриста показао је опадање од 5 отсто. Нарочито је опао број америчких туриста — за 19 отсто у односу на претходну годину. С друге стране, и број домаћих туриста био је мањи него прошлих година.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ДОСЕТИО СЕ

Пре но што је почео да гради данас чувену тврђаву у Каиру, која је имала да буде његова резиденција, султан Саладин је желео да она буде подигнута у нај-

здравијем делу града. Било му је предложено неколико таквих места. Пре но што је донео коначну одлуку, султан је на свако од тих места ставио повелик комад свежег говеђег меса и најзад се одлучио за оно на коме је месо најкасније почело да се квари.

ЧОВЕК С НАЈПОКРЕТЉИВИЈИМ УШИМА

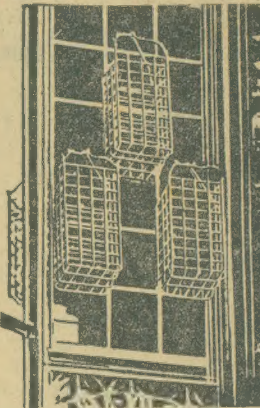
Жан Красо, професор Колежа свете Барбаре у

Паризу, могао је да покреће своје уши у четири разна правца.

КАО ОПОМЕНА...

На звонику цркве св. Ламберта, у Минстеру, у Немачкој, и данас још висе три гвоздена кавеза као сећање на судби-

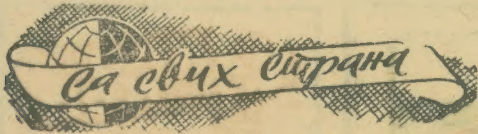
ну тројице злочинаца који су, пре 421 годину, били у њима погубљени.

ЈЕДАН ЗА ТРИДЕСЕТ

Хозе Угарте из Естеле, у Шпанији, био је позван на једну свадбену закуску заједно са још тридесет других гостију. Догодило се некако да на закуску, која је била обилно спремљена, не дође нико сем њега. Ипак, од јела при-

премљених за 30 гостију није остало ништа, јер је тај једини гост појео све што се нашло на трпези, заливши то са 36 шоља какаоа и четири литра јаке црне кафе.

ПЛАВА БИЉКА ИЗ КИНЕ

У САД нагло је порасло интересовање за једну биљку из северне Кине која је пре кратког времена пренета у Америку. Биљка има плаво лишће, може да се сади у било које доба године, обилно се бокори и отпорна је на велику зиму, врућину и на биљне штеточине. Биљка припада фамилији љиљана. Мада има своје име,

„офиогена јапоника", у Америци је прекрштена у „мондо", како би имала што већу прођу, јер је трговац који је биљку увезао издејствовао, кажу, искључиво право продаје. Зато што лепо изгледа и што је врло отпорна, ова кинеска биљка веома је тражена.

* * *

КОЛИКО ЈЕ ТЕШКА КРАВА

Како да се израчуна тежина једне краве или једног вола искључиво према њиховим спољним димензијама? Да би се дао практичан одговор на ово питање, које занима многе пољопривреднике, Национални институт за пољопривреду

у Француској позвао је у помоћ електронску машину за рачунање. Она је, из више хиљада прикупљених статистичких података извукла закључак, који ће убудуће служити за израчунавање тежине говеда узимајући у обзир само њихову висину и облик.

* * *

И ПОЛИЦАЈЦИ СЕ МОДЕРНИЗУЈУ

У духу општег техничког напретка, и енглески полицајци се модернизују. Они ће ускоро добити нове палице, начињене од нарочите пластичне материје, у које је утиснута неизбрисива љубичаста боја. Палица испушта боју при сваком јачем удару о какав предмет. Тако у случају каквих нереда, полиција ће лако моћи да пре-

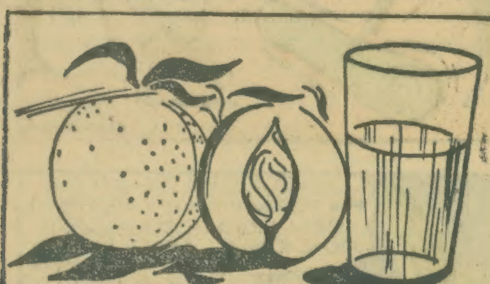

позна сваког оног који је добио ударац палицом, али је успео да се спасе хапшења на лицу места и жели да побегне кући. Ову боју не скида ни влага ни топлота. Палице неће бити јевтине: свака ће стајати око 18 фунти стерлинга.

* * *

ЕКСТРАКТ БРЕСКВЕ

Тек после вишегодишњих покушаја, научницима је пошло за руком да добију природни екстракт брескве који може да се конзервира. Раније, чим би се бресква преполовила, њено месо би у додиру с ваздухом почело да трпи

хемиске промене, тако да су сви покушаји конзервирања остајали без успеха. Сада су хемичари успели да пронађу одговарајући „стабилизатор", тако да пресечен плод у додиру с ваздухом остаје непромењен, а екстракт се конзервира лако и за дужи временски период.

* * *

ЛЕДОЛОМАЦ НА АТОМСКИ ПОГОН

У Совјетском Савезу гради се ледоломац на атомски погон чија ће носивост бити 16.000 тона. Његов атомски мотор имаће снагу од 44.000 „коња". Овај брод, дугачак 132 метра, достизаће брзину од 18 чворова и ломиће лед дебео 20 сантиметара. Ледоломац ће моћи да остане на путовању годину дана а да не узима ново гориво.

Да ли знате?

НАМАГНЕТИСАНЕ СИЈАЛИЦЕ

У Америци је израђена нова врста сијалице, која се не уврће у лежиште. Уместо тога, основа сијалице и лежиште намагнетисани су, тако да се сијалица чврсто држи. Спој је толико јак да се чак ни снажним трескањем не може раскинути.

МАСКА ПРОТИВ ЗРАЧЕЊА

Амерички стручњаци успели су да начине маску против атомског зрачења, али која може да послужи и као заштита од класичних бојних отрова. Маска је релативно лака и омогућава широко поље гледања.

НОВА ЛЕГУРА ЗА АВИОНЕ

Лабораториски стручњаци америчке морнарице добили су једну нову, врло трајну челичну легуру, која је у стању да издржи високе притиске. Она има у себи титанијума, силицијума и бора, што је и чини овако отпорном. Сматра се да ће ова легура омогућити грађење лакших авиона.

НЕСАГОРИВИ ВРХОВИ РАКЕТА

Недавно је објављено да су за потребе америчког ваздухопловства израђене ракете чији горњи део не сагори кад се из јоносфере враћа на Земљу, и поред изванредно високе температуре која настаје услед трења. И досад су радио-уређаји у ракетама слали за време лета извештаје о брзини, топлоти и другим чињеницама, али сад ће се још успешније, после пада ракете, моћи да установи право стање ствари у атмосфери.

ГРГЕЧ

Многима је позната ова риба са оштрим бодљама на леђима. Занимљиво је да ње има готово у свим водама, али ипак претежно живи на северној хемисфери. Налази се свуда у Европи, али и у америчким рекама и језерима. Постоји неколико врста гргеча. Неке су велике, много веће од врсте која живи у нашим водама, док су друге веома мале. У америчком Великом Језеру гргеч може бити дугачак до 90 сантиметара и тежак око тринаест килограма. Друга врста, које има у неким водама Северне Америке, веома је мала и има лепу боју, тако да ове грգече држе у акваријуму.

Гргеч је углавном месождер. Млади се хране ситним воденим животињама, док одрасли нападају и веће рибе. Месо им је веома укусно, нарочито код већих врста, те их рибари радо лове. У океану око америчке обале живи једна риба црвене боје слична гргечу, па је тамо зову „црвени гргеч", мада она припада сасвим другој врсти.

„ЧУДОТВОРНИ ТЕПИХ"

Чудотворни тепих из дечјих бајки који лети кроз ваздух са својим путницима, према речима једног стручњака из Технолошког института у Калифорнији, може ускоро да постане стварност. Он сматра да се може конструисати „тепих" од малих затворених ћелија, које би биле испуњене водоником и хелијумом. Зидови тих ћелија били би довољно јаки, а сама летилица лакша од ваздуха, тако да би могла да лебди у висинама. И један стручњак из Лос Анђелоса такође сматра да је могућно освајање простора на овај начин.

ДИНОСАУРИ СУ БИЛИ МИРНЕ ЖИВОТИЊЕ

Један стручњак из Смитсоновог института у САД, проучавајући фосиле диносаура, дошао је до закључка да су они били мирне животиње, које су се храниле углавном биљном храном. Диносауре обично замишљамо као огромне животиње. Међутим, како овај научник каже, њих је било више врста. Поред џиновских диносаура тешких и до 50 тона, постојали су и знатно мањи, а неки чак нису били већи од обичног пилета. Неки су најрадије јели рибу. Једни су ишли усправно, док су други имали тело заштићено неком врстом оклопа.

„ПОЉОПРИВРЕДНА ВИЗА" ЗА ТУРИСТЕ

Поједини амерички туристи који из САД путују у разне земље Европе или Јужне Америке морају се упознати са извесним законским одредбама америчке граничне службе, које се тичу пољопривреде. Наиме, догађало се да су неки од њих, враћајући се кућама, доносили са собом разно цвеће или друге биљке ради расада. Заједно с њима, они су у своју земљу уносили и разне инсекте или проузроковаче биљних болести, па је разумљиво што се контрола у овом погледу морала појачати.

НАЈШИРЕ БИОСКОПСКО ПЛАТНО

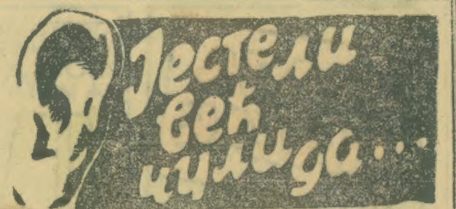
Нови тип филмске технике, циклорама, с платном које потпуно опкољава гледаоце, биће приказан у америчком штанду на Светској изложби у Бриселу, 1958 године. Новину претставља једанаест пројектора који су поређани у круг, тако да гледаоци могу да посматрају филм на коју се год страну окрену. Циклорама је изум Волта Дизнија. Засад једина оваква апаратура налази се у парку „Дизнијеве земље" у Калифорнији.

ХЛАЂЕЊЕ КОЧНИЦА

Један Американац дошао је на оригиналну идеју да водом из хладњака не хлади само мотор, већ и кочнице. Кроз кочнице, у којима се по дужини налазе отвори, стално кружи вода из хладњака и расхлађује их. По речима овог Американца, то стаје само неколико десетина долара више, али зато су овакве кочнице веома ефикасне и знатно дуже трају.

НОБЕЛИЈУМ

Амерички научник Пол Филд, у заједници с другим америчким, британским и шведским научницима, открио је нов елемент — 102. Сматра се да ће овај елемент добити име нобелијум, у част Нобеловог физичког института у Стокхолму, где су обављена коначна истраживања.

...још у познатој збирци источњачких прича „Хиљаду и једна ноћ" помиње се да су голубови често носили писма из једног града у други, или из једне покрајине у другу.

...у Аргентини расте једна врста дрвета, које се зове „пало борачо", чије гране и гранчице расту у свим правцима, а међу собом су тако испреплетане да је потпуно немогућно успузати се до његовог врха.

...у Аустралији се често приређују бокс-

мечеви између људи и кенгура.

...реч „мадрац" постала је од арапске речи „ал-матерах", која уствари значи „јастук".

...географске карте познате су готово свим народима света, чак и онима које ми називамо „дивљим". Тако је, например, Тахићанин Тупаја, кога је морепловац Кук повео са собом, набавио свом господару већи број примитивно нацртаних географских карата којима се сасвим добро могло послужити.

...морски ракови пливају десет пута брже кад пливају натрашке.

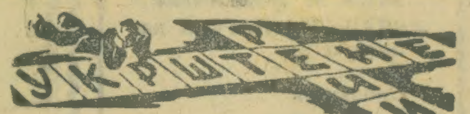
...и рибе спавају, само са отвореним очима.

...прве знаке интерпункције налазимо још на старим папирусима. Тако су на једном папирусу из 3 века пре наше ере, који се чува у Бечу, реченице одвојене с две тачке постављене једна изнад друге. Много се више употребљавала само једна тачка, чије се значење мењало према месту где је стављена. Например, тачка стављена изнад реда имала је улогу какву данас има, тачка у средини реда имала је улогу запете, а стављена при дну реда, као што је ми данас стављамо, имала је данашње значење тачке и запете.

...сви становници данског острва Линфјорд слепи су за боје.

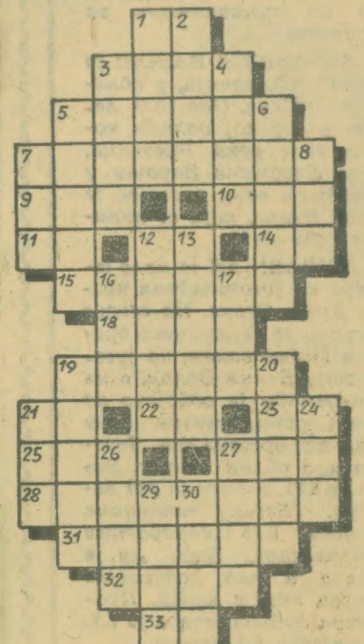

...прва електрична пегла појавила се у продаји у Шведској још 1889 године.

Водоравно: 1) слово латинице; 3) циљ; 5) једна од страна правоуглог троугла; 7) морска риба (множ.); 9) свеза; 10) град и лука у Немачкој; 11) хемиски знак за силицијум; 12) два иста сугласника; 14) лична заменица; 15) дани одмора; 18) став који треба доказати, тврдња (множ.); 19) врста војничког строја (множ.); 21) река у Италији; 22) иницијали имена и презимена тамнавског кнеза, једног од вођа у борби против јаничара; 23) неодевен; 25) грчки и латински предлог у сложеницама са значењем: пређашње, некадашње; 27) глас звери; 28) река у Северној Америци; 31) врста сухомеснатог производа; 32) аргентински шаховски велемајстор; 33) једна нота.

Усправно: 1) бивше јеврејске четврти у неким градовима; 2) страно женско име; 3) француски припадници покрета отпора у Другом светском рату; 4) напад, насртај; 5) ранија титула исламског поглавице; 6) напев, мелодија (множ.); 7) врста мушког гласа; 8) црна креда; 12) летовалиште крај Макарске; 13) врста дивљег говечета; 16) узвик; 17) новчана јединица у Јапану; 19) врста палме; 20) заштита, окриље; 21) златоносна река у Србији; 24) орган чула вида; 26) водопад; 27) француски композитор из 18 века (опера „Хиполит и Акисија"); 29) страно мушко име; 30) повреда, озледа.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) гама; 5) марела; 7) болид; 8) ба; 10) Урош; 11) дом; 12) јун; 13) вино; 14) ен; 15) канон; 16) ананас; 18) Епир; 19) овалан; 21) Клара; 22) ав; 24) „Аида"; 25) Ази; 26) ива; 27) хрид; 28 ки; 29) клима; 30) насеље; 32) рибе.

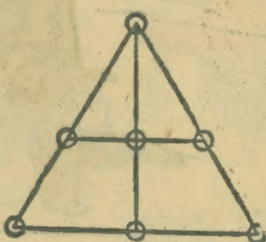
Усправно: 1) галон; 2) ариш; 3) мед; 4) ал'; 5) моруна; 6) абонос; 7) Бује; 9) Амон; 11) Динара; 13) ванила; 15) капара; 17) Невада; 19) оливин; 20) назиме; 21) каик; 23) Вида; 25) Ариље; 27) хлеб; 29) кси; 31) ар.

Дедине вештине

Игра за двојицу

На комаду хартије нацртајте фигуру као што вам наша слика показује. Биће још боље ако је мало повећате.

Један од играча нека узме пасуљ, а други кукуруз (или нешто слично), сваки по три зрна, и нека их наизменце намештају на кружиће. Када наместе сва зрна нека прво вуче један, па други,

и тако редом, увек до најближег кружића, све док један од играча не буде тако затворен да не може више да направи ниједан потез. У том случају онај други је победник.

Загонетка

Ова реч је стиду слична јако,
познаје је скоро свако дете,
јер када се чита наопако
даје име најближе планете.

(Срам — Марс)

Неуређене таблице

Ових шест таблица разместите тако да, читајући редом сва прва слова, па онда сва друга и тако даље, добијете прву строфу познате ђачке песмице.

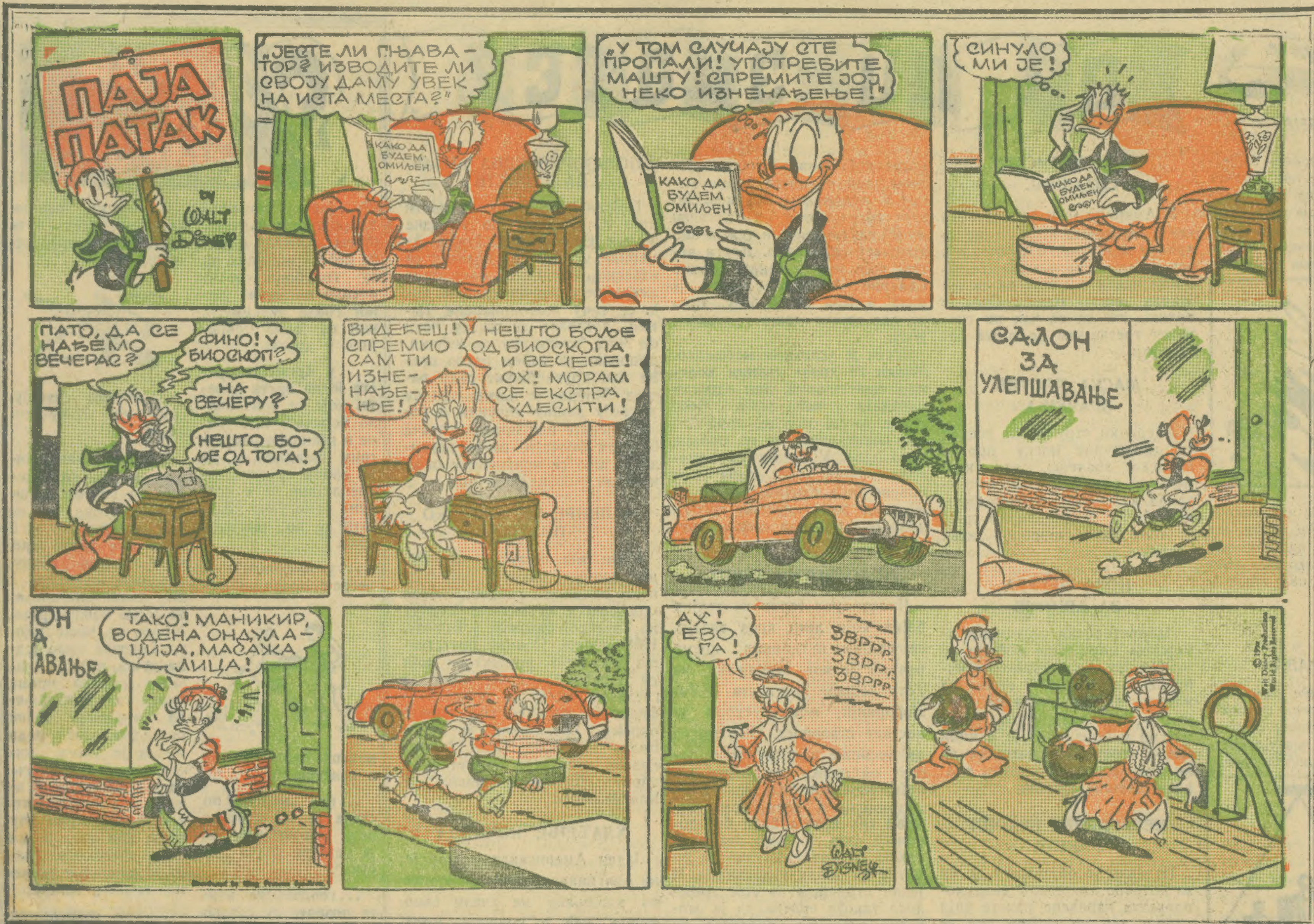
1	2	3	4	5	6
А	Ш	Ј	К	У	О
У	Д	Л	Е	И	М
Д	Б	И	А	О	Р
А	Ђ	С	А	М	К
О	Д	К	Ш	О	К
Л	Б	О	Е	Е	Ж
Д	Р	И	А	Е	Н
Е	П	Ј	А	О	К

(Правилно распоређене таблице ићи ће овим редом: 3, 1, 5 2, 4 6. Песма гласи: Ја ђак, ко од школе бежи у школу идем и добар сам дерaн је опак).

Од тачке до тачке

Добро зашиљеном црном оловком спојите све тачке, редом од 1 до 40, па ћете видети на шта је малишан узјахао.

ЗДРАВЉЕ ЈЕ НАЈГЛАВНИЈЕ

Раја пошао да полаже поправни испит из математике. Дуго га нема, тако да је Паја већ почео да губи стрпљење. Најзад, у неко доба, појављује се Раја.

— Шта би? — скочи Паја и потрча му у сусрет.

— Ништа не брини, ујка-Пајо, — стаде да га умирује Раја. — Знаш ли кад си ми говорио да је главно да је човек здрав?

НИЈЕ САСВИМ НЕМ

— Чуо сам да твоја Велка доста прича, — каже Хорацију један пријатељ. — Је ли то истина?

— Истина је, — одговори Хорације. — Не затвара уста од јутра до вечери.

— То значи да ти уопште не можеш да дођеш до речи!

— А, не. Понекад успем да искористим прилику кад она пере зубе!

ШИЉИНЕ ЧАРАПЕ

Шиља: Молим вас, пар чарапа!

Трговац: Које боје?

Шиља: Исте, ако је могућно!

Који је ОДГОВОР тачан

КАЛАЈЛИЈЕ су:
врста старих занатлија
украс
назив за старе песме

ЛЕВАЊСКА ВАРОШ налази се у:
Босни
Словенији
Славонији

МУРАВЊАК је:
језеро
врста змије
острво

КАЛВИЛ је:
презиме
воће
град

ОДГОВОР

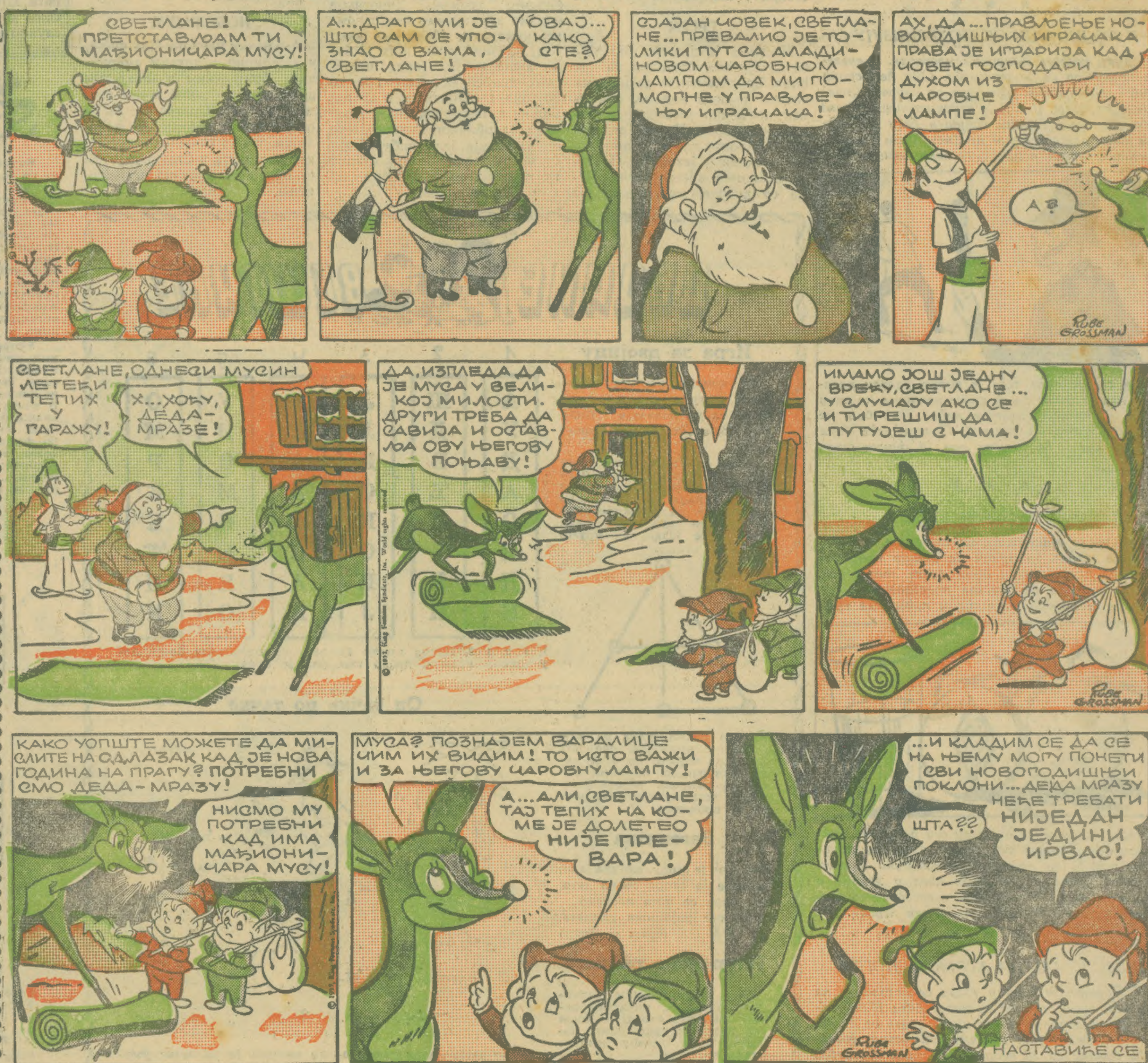
КАЛАЈЛИЈЕ су украс од метала, рађен у облику малог звонца и с подужим грлом. Обично су везиване по две калајлије, и то дугачком врпцом једна за другу и тако уплетене у витице вешане о врат, а при ходу су звецкале. Носиле су их девојке по Мачви, а мушкарци су их прикачињали за подвезице.

ЛЕВАЊСКА ВАРОШ је село у Славонији, у области Осијека. Ово село лежи у горској долини којом тече река Брезница. Код Левањске Вароши у Средњем веку постојао је град Невна, који се помиње 1395—1486.

МУРАВЊАК је мало језеро на југозападном крају Дугог Отока. На северо истоку је ограничено брегом Муравњаком, на југоистоку Белим Врхом, а на југозападу је одвојено од мора уским низом врло ниских брежуљака. Језеро има облик елипсе. Дуго је 830, а широко 280 метара. Његова површина износи 0,15 квадратних километара. Вода му је слана и има подземним путем везу с морем. Просечна дубина језера је 2,9, а највећа 5,8 метара.

КАЛВИЛ је врста веома финих јабука. Код нас их има мало, али успевају добро, нарочито у Словенији и Босни. Негде их називају и ребрачама, јер су око отвора чашке ребрасте.

Светлан и Аладинова чаробна лампа

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају